

การพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร*
DEVELOPMENT AMNATCHAROEN PROVINCE TO BUDDHISM AGRICUTURE

กุลรวี ศรีวรรณ¹, วนิดา พรมหล้า²
Kulrawee Sriwan¹, Wanida Phomlha²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University^{1,2}
Email : builtnineteen90@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่การเป็นเมืองธรรมเกษตร การวิจัยนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ภาครัฐ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ, เกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ รองเจ้าคณะจังหวัดอำนาจเจริญ กำนันตำบลห้วยไร่ และผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองเม็ก ส่วนที่สองเป็นส่วนของภาคประชาชน ได้แก่ สมาชิกสภาพัฒนาการเมืองจังหวัดอำนาจเจริญ เลขาธิการคณะกรรมการสภาการศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ ประธานสภาองค์กรเกษตรกรอินทรีย์ตำบลโนนหนามแท่ง และผู้ประสานงานขบวนการชุมชนจังหวัดอำนาจเจริญ วิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลและใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำประเด็นอภิปรายสำหรับการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตร คือ ประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควรจึงไม่มีส่วนร่วม หรือมีส่วนร่วมน้อย ในการกำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาจังหวัดไปสู่เมืองธรรมเกษตรโดยตรง แต่เป็นการกำหนดนโยบายผ่านผู้แทนเข้ามาขับเคลื่อนในระดับจังหวัดเกิดจากการรวมศูนย์อำนาจของรัฐทำให้เกิดปัญหาเล็ก ๆ จนไม่ได้รับการแก้ไข จึงทำให้มีการตั้งกลุ่มของคน ในชุมชนที่นำเสนอสิ่งที่ดีงามของแต่ละท้องถิ่น มานำเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาและพยายามทำให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดจัดการตนเอง จนกลายเป็นการประกาศใช้ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญเป็นจังหวัดแรกในประเทศไทย

คำสำคัญ : เมืองธรรมเกษตร; ธรรมนูญประชาชน; จังหวัดจัดการตนเอง

ABSTRACT

This research has two objectives: to analyze the factors that hinder the urbanization of Amnatcharoen province to Buddhism Agriculture city; and to suggest ways to develop Amnatcharoen province into agriculture city. This research used a qualitative research method consisting of in-depth interviews and focus group interviews. The informants were divided into 2 groups: the government sector, namely Deputy Governor of Amnatcharoen Province, Amnatcharoen Provincial Agriculture. Deputy Primate of Amnatcharoen Province Huai Rai sub-district chief and the headman of Ban Nong Mek The second part is the people's sector, namely members of the Amnatcharoen Political Development Council. Secretary of the Board of Education Council of Amnatcharoen Province Chairman of the Council of Organic Agriculture Organizations, Non Nam Thaeng Subdistrict and Coordinator of Community Organization Procession, Amnatcharoen Province In this research, purposive sampling was used to select informants and in-depth interviews were used. and bring discussion points for the interview Data from interviews will be analyzed by content analysis.

The results showed that Factors that hinder the city of Buddhism Agriculture city are that people do not understand their roles as they should and therefore do not participate. or less participation in determining guidelines and policies for the development of the province directly to the city of Buddhism Agriculture city but the policy is set through representatives to drive at the provincial level. Caused by the centralization of the state's power, causing small problems that have not been resolved. therefore, making a group of people in a community that presents the beauty of each locality Come to present to solve the problem and try to make Amnatcharoen Province become a self-managed province. until it became the first provincial proclamation of the Amnatcharoen People's Constitution

Keywords : Buddhism Agriculture city; People's Constitution; Self-managed provinces

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

แนวคิดของเมืองธรรมเกษตร นั้นเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดจังหวัดจัดการตนเองที่เป็นแนวความคิดที่ถูกหยิบยกขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหาที่ทำให้การกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จ โดยแนวความคิดเรื่องจังหวัดจัดการตนเองนี้ เริ่มต้นขึ้นใน พ.ศ. 2551 จากแนวความคิด “การพึ่งพาตนเอง” ในเรื่องเกษตรชุมชน เช่น ป่าชุมชนและเกษตรทางเลือก ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมายาวนานและกระจายอยู่ทั่วประเทศร่วมกับการนำบทเรียนวิกฤตทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2547–2549 เข้ามาเป็นประเด็นการพูดคุย ในเวทีของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาสังคม ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2552 ได้เริ่มมีการนำแนวความคิด “จังหวัดจัดการ

ตนเอง” มาเป็นประเด็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นของการเมืองท้องถิ่น แนวคิดในการปฏิรูปประเทศเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างการปกครองท้องถิ่น โดยนำแนวความคิดการพึ่งพาตนเองมาบูรณาการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (ลัดดาวัลย์ ตันตวิทยาพิทักษ์ และเนติลักษณ์ นิระพล, 2555) ในการประยุกต์ใช้แนวคิดจังหวัดจัดการตนเอง จังหวัดอำนาจเจริญได้ประกาศใช้ธรรมนูญ มุ่งสู่การจัดการตนเองเป็นจังหวัดแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2555 และส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนแนวคิดจังหวัดจัดการตนเองนี้จังหวัดอำนาจเจริญได้ขับเคลื่อนจังหวัดสู่การเป็นเมืองธรรมเกษตร โดยเครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญร่วมกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ประกาศทิศทางพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่ "เมืองธรรมเกษตร" เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ.2556 เพื่อนำไปรับฟังความเห็นของประชาชนในทุกพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนให้เป็นวาระของจังหวัดต่อไป เครือข่ายประชาชนคนอำนาจเจริญได้เสนอแนวทางการพัฒนาอำนาจเจริญ ให้พ้นจากความทุกข์ยาก ความขัดสน และความขาดแคลนไปสู่ความมั่นคงและความอยู่ดีมีสุข เป็นเมืองธรรมเกษตร โดยจำกัดความว่า "เมืองธรรมเกษตรคือเมืองที่ประชาชนปกครองตนเอง ด้วยความเสมอภาค เสมอธรรม ดำรงวิถีเกษตรอินทรีย์ การศึกษาที่เกื้อหนุนบุญฮีตคองนำชีวิตให้มั่งคั่ง" ให้เป็นแผนภาคประชาสังคม 20 ปี โดยเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2557 ให้บรรลุตัวชี้วัดเมืองธรรมเกษตรในปี พ.ศ. 2576 หรือในอีก 17 ปีข้างหน้า

ในการพัฒนาสู่การเป็นเมืองธรรมเกษตรนั้น จังหวัดอำนาจเจริญได้ดำเนินโดยทุกภาคส่วนในจังหวัด ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสาธารณะของจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ขับเคลื่อนเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นแกนหลัก ในช่วงเวลาสิบปีที่ผ่านมา มีชุมชนจำนวนมากที่มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดจนการคิดค้น ออกแบบจัดการปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และพบว่าเครื่องมือที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมีหลากหลายวิธีการและกลไกซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และบริบทปัจจัยเงื่อนไขแวดล้อม จนกล่าวได้ว่าพัฒนาการที่เกิดขึ้นของชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง คือ ขบวนการองค์กรชุมชน ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดอำนาจเจริญ กำลังเดินหน้าเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมือง มีทิศทางแผนงานแนวทาง และกระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนพัฒนาสู่เมืองธรรมเกษตร เช่น ใช้ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญเป็นกรอบกำกับทิศทางการทำงานขับเคลื่อนสังคมของภาคประชาชนในพื้นที่ต่อไป การเชื่อมโยงเครือข่ายขับเคลื่อนอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตรนั้นได้ขยายไปสู่การยกย่องทศวรรษนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ แผนงาน และโครงการที่จะพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญให้เป็นเมืองธรรมเกษตรต่อไป

จังหวัดอำนาจเจริญเปลี่ยนสถานะจากการเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานีมาเป็นจังหวัดมากกว่า 30 ปี มีพื้นที่การปกครองทั้งสิ้นคิดเป็น 1,975,780 ไร่ หรือ 3,161.248 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 7 อำเภอ 63 ตำบล คือ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอหัวตะพาน อำเภอเสนางคนิคม อำเภอชานุมาน อำเภอพนา อำเภอสิ้ออำนาจ และอำเภอปทุมราชวงศา ประชากรในจังหวัดอำนาจเจริญมีจำนวน 376,350 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ปลูกข้าวนาปี 68,158 คน คิดเป็นร้อยละ 18.11 ปลูกปาล์มน้ำมัน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 0.08 ปลูกยางพารา 4,934 คน คิดเป็นร้อยละ 1.31 ปลูกมันสำปะหลังโรงงาน 9,096 คน คิดเป็นร้อยละ 2.41 ปลูกอ้อยโรงงาน 9,897 คน คิดเป็นร้อยละ 2.62 ปลูกยูคาลิปตัส 8,776 คน คิดเป็นร้อยละ 2.33 รวมเกษตรกร

ผู้ทำการเกษตรทั้งหมด 101,195 คน คิดเป็นร้อยละ 26.88 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ, 2563)

การเปลี่ยนสถานะจากการเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ถือเป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญของจังหวัดอำนาจเจริญในการประสบความสำเร็จในการพัฒนาสู่การเป็นจังหวัดจัดการตนเอง การเป็นเมืองธรรมเกษตรถูกขับเคลื่อนโดยคนจังหวัดอำนาจเจริญผ่านธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญเพื่อนำไปสู่การเป็นจังหวัดจัดการตนเองของจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งเพื่อความสำเร็จในการเป็นเมืองธรรมเกษตรนั้น บริบทที่เป็นอยู่ในทุก ๆ มิติของจังหวัดอำนาจเจริญ ถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญสู่การออกแบบเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการเป็นเมืองธรรมเกษตรของชาวอำนาจเจริญ คือปัญหาของการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ ดังนั้นการพิจารณาถึงบริบทที่เป็นอยู่ในทุก ๆ มิติของจังหวัดอำนาจเจริญ สู่การนำไปสู่การออกแบบการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญจึงเป็นประเด็นความท้าทายที่สำคัญของงานวิจัยนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ
- 2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ
- 3.2 ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่การเป็นเมืองธรรมเกษตร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ภาครัฐ ได้แก่ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอำนาจเจริญ, เกษตรจังหวัดอำนาจเจริญ รองเจ้าคณะจังหวัดอำนาจเจริญ กำนันตำบลห้วยไร่ และผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองเม็ก ส่วนที่สองเป็นส่วนของภาคประชาชน ได้แก่ สมาชิกสภาพัฒนาการเมืองจังหวัดอำนาจเจริญ เลขาธิการคณะกรรมการสภาการศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ ประธานสภาองค์กรเกษตรกรอินทรีย์ตำบลโนนหนามแท่ง และผู้ประสานงานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลและใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ รวมทั้งกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติของทางราชการ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสำนักหอสมุดแห่งชาติ และจากบทสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ในจังหวัดอำนาจเจริญ และนำประเด็นอภิปรายสำหรับการสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เนื่องจากงานวิจัยนี้ได้

ทำการศึกษา 2 ลักษณะ คือ การศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ นั้นมี 3 ขั้นตอนด้วยกัน

ขั้นตอนแรก คือ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ทำการสรุปประเด็นที่น่าสนใจไว้ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตั้งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสาร

ขั้นตอนที่สอง คือ การนำเอาประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารมาตั้งเป็นประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยทำการจัดกลุ่มคำตอบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อนำไปวิเคราะห์ว่าเหตุใดบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ จึงมีคำตอบเช่นนี้

ขั้นตอนสุดท้าย คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จากสองขั้นตอนข้างต้น มาวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง โดยใช้กรอบทฤษฎีที่ได้วางไว้ข้างต้นมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา และผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นั้นมาใช้เป็นแนวทางในการเสนอข้อคิดเห็นของผู้วิจัยเอง การนำเสนอข้อมูลนั้นจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการอภิปรายผลการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีรายละเอียดที่ชัดเจน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ

5.1.1 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค

ประเด็นย่อยที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค พบว่า ประชาชนในจังหวัดไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและนโยบาย และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควร ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักการที่ประชาชนปกครองตนเองมาใช้ในการดำเนินงานในการกำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาจังหวัดไปสู่เมืองธรรมเกษตรโดยตรง เป็นการกำหนดนโยบายผ่านผู้แทนที่เป็นบุคคลเข้ามาขับเคลื่อนในระดับจังหวัดทำให้การดำเนินการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โครงสร้างหรือลักษณะของสถาบันทางการเมือง มักเปิดโอกาสให้กลุ่มทางการเมืองบางกลุ่มที่ได้ประโยชน์มากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเล็ก ๆ กระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกลุ่มคนต่าง ๆ เหล่านั้น ในท้องที่จังหวัดอำนาจเจริญก็เกิดลักษณะเดียวกัน จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค ในประเด็นที่ 1 เนื่องจากประชาชนในจังหวัดอำนาจเจริญไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและนโยบายของภาคราชการในจังหวัด ซึ่งการดำเนินการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรนั้น ยังไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนในจังหวัดอำนาจเจริญอย่างแท้จริง และก่อให้เกิดเป็นปัญหาด้านความเสมอภาคและโอกาส

ประเด็นย่อยที่ 2 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยความ

เสมอภาค พบว่า ประชาชนมีความเชื่อว่าปัญหาอุปสรรคเกิดจากการรวมศูนย์อำนาจของรัฐ เพราะอำนาจในการตัดสินใจอำนาจในการแก้ไขปัญหาอำนาจในการพัฒนาขึ้นอยู่กับกลุ่มคน จำนวน 36 คน ที่เรียกว่า คณะรัฐมนตรี ประชาชนขาดการมีสำนึกเรื่องที่จะพัฒนาบ้านเมืองของตน การศึกษาการเรียนการสอนที่ไม่ได้บ่งบอกการเป็นตัวของตัวเอง จึงถูกทำให้รับรู้ในส่วนเฉพาะของแนวคิดเท่านั้น ประชาชนไม่กล้าที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมการแก้ปัญหา เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโดยมีอำนาจครอบคลุมนอยู่ เพราะกลัวจะเกิดการขัดแย้งของผู้มีอำนาจในท้องถิ่น และไม่รู้ถึงแหล่งข้อมูลในการนำหลักการปกครองตนเองของประชาชนมาใช้ ผู้นำชุมชนขาดกระบวนการสร้างการรับรู้เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเมืองโดยผ่านโครงการที่เกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชน ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จนถึงระดับจังหวัด และจังหวัดอำนาจเจริญต้องการให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัด เนื่องจากเปลี่ยนผู้ว่าราชการจังหวัดบ่อยมากเพราะเกษียณเกือบทุกปี ทำให้เข้มทิศในการพัฒนาจังหวัดเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกันเลย จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค ในประเด็นที่ 2 ดังนี้ ประชาชนมีความเชื่อเรื่องการกระจายอำนาจนั้นมาจากส่วนกลาง ประชาชนจึงไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้ ภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายต่าง ๆ ผ่านคณะรัฐมนตรี ผู้นำชุมชนเป็นผู้รับฟังนโยบายที่ภาครัฐนำเสนอทำให้ขาดกระบวนการสร้างการรับรู้ของประชาชนในการมีส่วนร่วมการขับเคลื่อนจังหวัดของตนเอง

5.1.2 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์

ประเด็นย่อยที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ พบว่า การขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรประสบปัญหาเรื่องเทคโนโลยีนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลและบทบาทในการทำอาชีพของเกษตรกร ไปจนถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในการทำงาน ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้สารเคมีมีมากกว่าการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรในชุมชนขาดความเชื่อมั่นในวิถีเกษตรอินทรีย์ และยังขาดองค์ความรู้ที่มาจากปุ๋ยเคมี ขาดความรู้เรื่องหลักการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่คนในชุมชนต้องนำมาต่อยอดว่า ทำอย่างไรต่อการทำเกษตรอินทรีย์จึงจะเป็นที่แพร่หลายในชุมชน ประชาชนติดกับดักของการปลูกพืชเชิงเดี่ยวอีกทั้งยังต้องพึ่งพาฝนฟ้าอากาศเป็นหลัก ต้องการใช้น้ำยาฆ่าแมลงเพื่อที่ที่ต้องการเก็บพืชผลทางการเกษตร และยังขาดความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ประชาชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงโทษของการใช้สารเคมีที่จะปะปนอยู่ในอาหาร จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ นวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตร ส่งผลกระทบให้เกษตรกรมีการปรับตัวอย่างมาก และเกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องการใช้สารเคมี ส่งผลให้สินค้าทางการเกษตรปนเปื้อนสารเคมีเนื่องจากต้องการผลิตผลทางการเกษตรที่เพิ่มมากขึ้นให้ทันต่อความต้องการของตลาด

5.1.3 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์

ประเด็นย่อยที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ พบว่า ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกป่าเพื่อให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกและพื้นที่เมืองขยายตัว ประชาชนชาวจังหวัดอำนาจเจริญทุกวันนี้ประสบปัญหาเรื่องที่ดินทำกินโดยมีนายทุนมาซื้อที่ดินของเกษตรกร ดังนั้นประชาชนจึงขาดความรักถิ่นฐานของตนเอง ยังไม่รู้จักรวางแผนการจัดการอนุรักษ์พื้นดินของตน หลายประเทศในแถบกลุ่มน้ำโขงประสบปัญหา ขาดแคลนแหล่งน้ำ ชาวอำนาจเจริญก็เป็นหนึ่งในจังหวัดที่ขาดแคลนแหล่งน้ำที่จะทำการเกษตร เกษตรกรในจังหวัดนิยมที่จะเผาตอพงเผาไร่อ้อยของตน ด้วยสภาพอากาศที่แห้งแล้งทำให้มีโอกาสเกิดไฟป่ามากขึ้น ทำให้ประชาชนเมื่อเสร็จจากการทำไร่แล้ว มักจะอพยพไปทำงานยังต่างจังหวัดและเป็นพื้นที่เล็กๆ ๆ ที่ช่วยขับเคลื่อนจังหวัดใหญ่ ๆ ที่มีฐานเศรษฐกิจที่สูง จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ ชาวจังหวัดอำนาจเจริญประสบปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ประชาชนยังไม่มีรู้วิธีการวางแผนการจัดการอนุรักษ์พื้นดินของตน พื้นที่ป่าถูกบุกรุกจากการที่ประชาชนเข้าไปยึดครองเพื่อมีที่ดินทำกิน และประสบปัญหาประชาชนเมื่อเสร็จจากการทำไร่แล้ว มักจะอพยพไปทำงานยังต่างจังหวัดและเป็นพื้นที่เล็กๆ ๆ ที่ช่วยขับเคลื่อนจังหวัดใหญ่ ที่มีฐานเศรษฐกิจที่สูง

5.1.4 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน

ประเด็นย่อยที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน พบว่า การศึกษาที่เกื้อหนุน คือ การศึกษาที่มุ่งให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขมีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรยังประสบปัญหาคนในสังคมและมีความเชื่อหรือความเข้าใจของตนเองเป็นหลัก ไม่ได้คำนึงถึงส่วนรวมหรือการอยู่ร่วมกัน เกิดความขัดแย้งในบางกลุ่มที่ขาดความตระหนักถึงจิตสำนึก รักบ้านเกิด ขาดความรักที่จะห่วงแหนสิ่งดี ๆ ในชุมชน สนใจตามสมัยนิยมวิ่งตามกระแสโลกาภิวัตน์ ผู้นำชุมชนยังขาดการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องธรรมเกษตร ให้เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ยังต้องการความรู้มาใช้ในการพัฒนาเพิ่มเติมอีกมากมาย จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ สาเหตุที่การขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรยังไม่เห็นผลชัดเจนมาจากปัญหาคนในสังคมละมีความเชื่อ ความเข้าใจของตนเองเป็นหลัก ขาดการสร้างองค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชนจึงมีส่วนสำคัญ รวมถึงขาดการสร้างองค์ความรู้ที่จะนำสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมานำเสนอ และยังต้องการความรู้มาใช้ในการพัฒนาเพิ่มเติมอีกมากมาย

5.1.5 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง

ประเด็นย่อยที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง พบว่า แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวจังหวัดอำนาจเจริญจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

คือ ฮีต 12 หรือ ประเพณีบุญเดือน 12 เป็นการนำจารีตประเพณีดังกล่าวมาขับเคลื่อนกิจกรรมสู่เมืองธรรมเกษตรมากที่สุด ประชากรกลุ่มที่เป็นเยาวชนมีองค์ความรู้เกี่ยวกับเมืองธรรมเกษตรค่อนข้างน้อย ทำให้เยาวชนไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีอุปสรรคเรื่องงบประมาณ เนื่องจากเป็นประเพณีที่จัดต่อเนื่องทุกปีทั้ง 12 เดือน และเป็นการยากที่จะนำจารีตประเพณีท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัย ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคมที่แตกต่างออกไป ส่งผลให้การขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เช่น บางคนมีความเชื่อว่าการใช้ปุ๋ยเคมีทำให้ได้ผลผลิตมากกว่าการให้ปุ๋ยอินทรีย์จึงไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรของตน คนในชุมชนมักมีความเชื่อเรื่องการนำศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต และยากที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดของคนแก่คนเฒ่าในชุมชน นับเป็นอุปสรรคของการนำหลักเกษตรอินทรีย์มาปรับใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมของชุมชนโดยไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนปัญหาและอุปสรรคต่อการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ เยาวชนที่ถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนจังหวัดยังไม่ให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามจารีตมากเท่าที่ควร และยังมีความเชื่อเดิม ๆ เกี่ยวกับการทำการเกษตรจึงส่งผลให้การขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

5.2 ผลการศึกษาแนะแนวทางต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ

5.2.1 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค

ประเด็นย่อยที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค ผู้นำชุมชนควรสร้างการรับรู้เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตร โดยผ่านโครงการที่เกิดจากความต้องการของประชาชน ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของตน คนในชุมชนจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เรื่องการปกครองตนเองเพื่อนำไปสู่เมืองธรรมเกษตรอย่างหลากหลายช่องทาง อย่างสม่ำเสมอ มีการประเมินผลเป็นระยะตลอดปี เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองธรรมเกษตรอย่างแท้จริง จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ ผู้นำชุมชนควรสร้างการรับรู้เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตร โดยผ่านโครงการที่เกิดจากความต้องการของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของตน มีการประชาสัมพันธ์และมีการประเมินผลเป็นระยะตลอดปี

5.2.2 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์

ประเด็นย่อย ที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ ภาคการเกษตรถือเป็นหัวใจสำคัญหลักของประเทศ รวมไปถึงคนในจังหวัดอำนาจเจริญเช่นเดียวกัน เนื่องจากประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเป็นตัวแปรสำคัญในการเป็นผู้ผลิตพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาด จึงต้องตระหนักเห็น

ความสำคัญของพืชผักที่ปลอดภัยและมีคุณภาพดี ต้องปลูกพืชผักสวนครัวให้เพียงพอสำหรับบริโภคและแบ่งปันเพื่อนบ้าน ชุมชนต้องทำการเกษตรอินทรีย์โดยรัฐควรส่งเสริมและประกันราคาซื้อขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ราคาที่สูงกว่าเกษตรเคมีตลอดทั้งจัดตลาดรองรับผลผลิตที่เพียงพอและยั่งยืนจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ คนในจังหวัดอำนาจเจริญต้องตระหนักถึงความสำคัญของพืชผักที่ปลอดภัยและมีคุณภาพดีให้พอเพียงสำหรับบริโภค เนื่องจากภาคการเกษตรถือเป็นหัวใจหลักสำคัญของประเทศ

5.2.3 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์

ประเด็นย่อย ที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ ผู้นำชุมชนควรปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักรักบ้านเกิดของตน หันมาพัฒนาจังหวัดให้ดีขึ้นตระหนักถึงผลเสียที่เกิดขึ้นมีการสร้างแนวคิดใหม่ให้แก่เกษตรกร ประชาชนและภาครัฐ ยังไม่มีแนวทางในการจัดการพัฒนาพื้นที่ในชุมชนร่วมกัน หากมีข้อตกลงเรื่องพื้นที่ข้อพิพาทที่ประชาชนกับรัฐจัดสรรพื้นที่ป่าชุมชนให้ชัดเจนและสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ ประชาชนต้องร่วมมือในการดูแลพื้นที่ป่าให้อุดมสมบูรณ์และป้องกันไฟป่าในพื้นที่ที่มีการปลูกป่าชุมชน ให้เห็นคุณค่าของป่าไม้ในพื้นที่ของตน ปกป้องพื้นที่ป่าในชุมชนของตนเองเพราะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มทำให้คนในชุมชนใช้ป่าเป็นแหล่งในการหาอาหาร การให้ความรู้ของหน่วยงานในชุมชนจะทำให้คนส่วนใหญ่รู้จักหวงแหน และมีจิตสำนึกรักผืนป่าของตน และร่วมกันฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับมามีธรรมชาติที่สมบูรณ์ได้ จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ ผู้นำชุมชนควรสร้างแนวคิดใหม่ให้แก่เกษตรกร และสร้างแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ป่าให้สมบูรณ์โดยไม่ขัดแย้งกับประชาชน ให้องค์ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ผืนป่า คนในชุมชนร่วมกันฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับมามีธรรมชาติที่สมบูรณ์ได้

5.2.4 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน

ประเด็นย่อย ที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน การดำเนินการประกอบอาชีพทางการเกษตรต้องให้ความรู้ความเข้าใจมาก เช่น จัดอบรม ประกาศ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย หรือตามสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ให้มากที่สุด ซึ่งต้องให้ความรู้กับคนในชุมชน เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนให้ความรู้กับประชาชนในการเรียนรู้ เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นรวมทั้งการเรียนรู้ เพื่อปฏิบัติพัฒนาความสามารถและความชำนาญ รวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะเกิดการบูรณาการระหว่าง ความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม และส่งเสริมให้มีการสนับสนุนช่วยเหลือกันระหว่างเอกชนให้เกิดความร่วมมือกันของกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เมืองธรรมเกษตร โดยทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีงบประมาณรองรับการดำเนินการ จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ ผู้นำชุมชนร่วมกับคนในชุมชนส่งเสริม

และสนับสนุนให้ความรู้กับประชาชนในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถและความชำนาญ รวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ และมีการฝึกปฏิบัติงานและส่งเสริมให้มีการสนับสนุนช่วยเหลือกันระหว่างเอกชนให้เกิดความร่วมมือกันของกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เมืองธรรมเกษตร

5.2.5 แนวคิดการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง

ประเด็นย่อยที่ 1 ที่สรุปได้จากการสัมภาษณ์ อันเกี่ยวกับการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง ผู้นำชุมชนควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับจารีตประเพณีที่เป็นที่ยอมรับและนับถือของคนในสังคม โดยเน้นแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาช้านาน โดยจารีตดังกล่าวต้องมีเหตุผลและความเป็นธรรมให้ประชาชนดำเนินชีวิตภายใต้การขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตร เน้นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคมได้ ต้องทำอย่างประหยัด อาจนำงบประมาณมาสนับสนุนการประกอบกิจกรรม ให้แต่ละตำบลร่วมกันจัดกิจกรรม เช่น ตำบลละ 1 แห่ง อำเภอละ 1 แห่ง มีการประเมินผลและนำผลการประเมินไปปรับปรุงสู่การปฏิบัติต่อไป จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปการสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ ในมิติด้านการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง ในประเด็นที่ 1 ดังนี้ กิจกรรมตามประเพณีควรจัดโดยใช้งบประมาณอย่างประหยัด ทุกภาคส่วนร่วมแรงร่วมใจในการสืบสานประเพณีในท้องถิ่นของตน เพื่อเป็นแนวทางให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตามวัฒนธรรมท้องถิ่นตน และนำผลการประเมินไปปรับปรุงสู่การปฏิบัติต่อไป

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตรเกี่ยวกับอุปสรรคปัญหาในการดำเนินการสู่เมืองธรรมเกษตร เรื่อง การนำหลักที่ประชาชนปกครองตนเองมาใช้พบว่า ประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่าที่ควรจึงไม่มีส่วนร่วม หรือมีส่วนร่วมน้อย ในการกำหนดแนวทางและนโยบายในการพัฒนาจังหวัดไปสู่เมืองธรรมเกษตรโดยตรง แต่เป็นการกำหนดนโยบายผ่านผู้แทนเข้ามาขับเคลื่อนในระดับจังหวัด เกิดจากการรวมศูนย์อำนาจของรัฐทำให้เกิดปัญหาเล็ก ๆ จนไม่ได้รับการแก้ไข เพราะอำนาจในการตัดสินใจ อำนาจในการแก้ไขปัญหา อำนาจในการพัฒนาขึ้นอยู่กับคณะรัฐมนตรี โครงสร้างหรือลักษณะของสถาบันทางการเมือง มักจะเปิดโอกาสให้กลุ่มการเมืองบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้ประโยชน์มากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง ประชาชนขาดการมีจิตสำนึกร่วมที่จะพัฒนาบ้านเมืองของตน เพราะระบบการเรียนการสอนไม่ได้บ่งบอกการเป็นตัวตนแท้จริงว่าเป็นอย่างไร จึงถูกให้รับรู้ในส่วนเฉพาะของแนวคิดเท่านั้น ประชาชนในพื้นที่ยังไม่กล้าที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมการแก้ปัญหา เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโดยมีอำนาจรัฐครอบงำอยู่ เพราะกลัวจะเกิดการขัดแย้งของผู้มีอำนาจในท้องถิ่น และยังไม่รู้ถึงแหล่งข้อมูลในการนำหลักการปกครองตนเองของประชาชนมาใช้ และขาดการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักการที่ประชาชนปกครองตนเองมาใช้ในการดำเนินการสู่เมืองธรรมเกษตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาติลีมาจุลเพชร (2565) ที่ได้ศึกษา พัฒนาการของแนวคิดการปกครองตนเองของท้องถิ่น: โอกาสและความท้าทายภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาการแนวคิดการปกครองตนเองเริ่มต้นชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เนื่องจากมีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่สนับสนุนการกระจาย

อำนาจเต็มที่ และในปี พ.ศ. 2546 ผู้นำท้องถิ่น ทุกประเภทมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 เกิดแนวคิดจังหวัดจัดการตนเอง ซึ่งมีมติความเป็นตัวแทนมีมากที่สุด รองลงมาคืออำนาจตัดสินใจไม่สามารถยับยั้งโครงการจากส่วนกลางได้ ในขณะที่มติดการมีส่วนร่วมมีกลไก ไม่ชัดเจน สำหรับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเหมาะสมสำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นแต่ยังไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแพร่หลาย ส่วนมติดในการปกครองตนเองที่น้อยที่สุด คือ จัดสรรทรัพยากรและความรับผิดชอบ ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ 2) สถานภาพความสัมพันธ์เชิงอำนาจราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เป็นการเจรจาต่อรองในฐานะหุ้นส่วนถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจ แต่ถ้าเป็นเรื่องความมั่นคงเป็นการเจรจาเพื่อให้ส่วนกลางมีพื้นที่ในท้องถิ่น ในขณะที่โครงสร้างที่ส่วนกลางส่งลงมาท้องถิ่นมีลักษณะ “จำแลง” คือ โครงสร้างนโยบายของรัฐที่ต้องการใช้ท้องถิ่นจัดหาประโยชน์ให้ส่วนกลาง ทำให้ส่วนท้องถิ่นไม่สามารถใช้มติดการปกครอง 5 ด้านได้อย่างเต็มที่เพราะถูกกำกับดูแลด้วยคณะกรรมการต่างๆ ในจังหวัด 3) เงื่อนไขภายในที่เป็นทั้งแรงกดดันและแรงต้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหยั่งรากอยู่ในปริภูมิทางการเมืองและเศรษฐกิจ ได้แก่ นโยบาย โครงสร้างการเปลี่ยนแปลงภายใน และโครงสร้างทางการเมืองในทางตรงข้าม การดำเนินการและการปฏิบัติตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแรงกดดันจากภายนอกเพื่อให้มีการปกครองตนเองมากขึ้น 4) ผลการสังเคราะห์รูปแบบการปกครองตนเองจากทัศนะที่หลากหลาย ได้แก่ ยุบรวม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่าง (Lower-Tier) ท้องถิ่นรูปแบบเมืองพิเศษ และการบริหารจังหวัดปกครองตนเอง

6.2 จากผลการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางต่อการส่งเสริมการเป็นเมืองธรรมเกษตรของจังหวัดอำนาจเจริญ

1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค เสมอธรรม พบว่า ในการที่จะทำให้ประชาชนปกครองตนเองเพื่อนำไปสู่เมืองธรรมเกษตร พบว่า จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การปกครองตนเองเพื่อนำไปสู่เมืองธรรมเกษตรอย่างหลากหลายช่องทาง อย่าสม่ำเสมอ มีการประเมินผลเป็นระยะตลอดปี เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองธรรมเกษตรอย่างแท้จริง สร้างการรับรู้เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตร โดยผ่านโครงการที่เกิดจากความต้องการของประชาชน ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของตน มีการจัดตั้งสภากลางเพื่อการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ โดยไม่ได้ฝากความหวังกับทางราชการ เปลี่ยนพื้นที่เดิมให้เป็นจังหวัดจัดการตนเอง เช่น สวัสดิการวันละบาท มีการออมเพื่อสร้างสวัสดิการให้กับภาคประชาชน ต้องหยิบเรื่องนี้มาเป็นแผนของตำบลให้ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนในการจัดสวัสดิการ ภาคประชาชนต้องจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หรือสถาบันการเมืองภาคพลเมืองในท้องถิ่น เพื่อให้คนในชุมชนตระหนักถึงสร้างเครือข่ายสร้างจิตสำนึกถึงการเป็นเจ้าของแผ่นดินเกิด

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ พบว่า ให้มีการส่งเสริมการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพ ผลผลิตที่มีราคาสูงกว่าการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี จะทำให้ประชาชนหันมาสนใจและดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์โดยอัตโนมัติเพราะมีรายได้มากขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น ส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกและขายพืชผลทางการเกษตรที่ผลิตจากการทำเกษตรอินทรีย์ มีตลาดรองรับสินค้าเกษตรของคนในชุมชน ส่งเสริมและ

สร้างการรับรู้ในการทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ โดยส่งเสริมการทำการเกษตรที่ต้องไม่มีสารพิษหรือสารเคมีตกค้าง มุ่งเน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบ ในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูง อดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัย สารพิษ เพื่อช่วยลดต้นทุนสามารถประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเพื่อคุณภาพชีวิตและสนับสนุนแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ให้ข้อมูลกับเกษตรกรเพื่อจะได้มีพืชเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลาย และสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชหมุนเวียนควบคู่ไปด้วย สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อดีของเกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกร เชิญชวนผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด มาเลือกซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรที่ไม่มีทุนในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตร มาสร้างนวัตกรรมตามวิถีเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของตลาด และปรับปรุงพัฒนาคุณภาพเพื่อเป็นที่ต้องการของตลาด

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ พบว่าประชาชนคนอำนาจเจริญ มีการปกป้องพื้นที่ป่าในชุมชนของตนเอง เพราะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ทำให้คนในชุมชนใช้ป่าเนแหล่งในการหาอาหาร จากการศึกษาของหน่วยงานในชุมชน ทำให้คนส่วนใหญ่รู้จักหวงแหน และมีจิตสำนึกรักผืนป่าของตน และร่วมกันฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ที่การสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเองให้กับเยาวชน สร้างพื้นฐานความรู้เรื่องการทำเกษตรโดยไม่ทำลายธรรมชาติ

4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน พบว่า ต้องส่งเสริมให้มีการสนับสนุนช่วยเหลือกันระหว่างหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ให้เกิดความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เมืองธรรมเกษตร โดยทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีงบประมาณรองรับการดำเนินการ เพิ่มพื้นที่ที่จะสื่อสารให้คนในพื้นที่อื่นรับรู้ และขอความร่วมมือหน่วยงานทางวิชาการมาอ้างอิง สร้างความน่าเชื่อถือกับข้อมูลของคนในชุมชน สนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เข้าไปส่งเสริม สนับสนุน และการให้ความรู้กับประชาชน ในการเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความสามารถและความชำนาญ รวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพ เพื่อสามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะ เกิดการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม ให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลโดยมีนักวิชาการ ผู้มีความรู้ความสามารถมาให้ข้อเสนอแนะกับคนในชุมชน และมีการติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตร สนับสนุนให้ผู้นำชุมชนมีช่องทางการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องเมืองธรรมเกษตร เพื่อให้ข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนกระจายไปยังท้องถิ่นอื่น ๆ ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่น ซึ่งต้องการความรู้มาใช้พัฒนาเพิ่มเติมอีกมาก ตลอดจนให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับคนในท้องถิ่นของตน

5) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง พบว่า ในการปฏิบัติตามจารีตประเพณี ต้องทำอย่างประหยัด มีงบประมาณมาสนับสนุนช่วยเหลือในการประกอบกิจกรรม ให้แต่ละตำบลร่วมกันจัดกิจกรรม เช่น ตำบลละ 1 แห่ง/อำเภอละ 1 แห่ง มีการประเมินผลและนำผลการประเมินไปปรับปรุงสู่การปฏิบัติต่อไป ส่งเสริมให้มี เจ้าหน้าที่เฉพาะทางที่มีความชำนาญพิเศษ ในวัฒนธรรมจารีตประเพณี เพื่อดำเนินงานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยตรง อีกทั้งวิธีการดำเนินชีวิตแบบสังคมเมืองของประชาชน จัดให้มีการรวมกลุ่มให้มีผู้นำและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับจารีต ประเพณีที่เป็นที่ยอมรับและถือปฏิบัติของคนในสังคม โดยเน้นแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาช้านาน โดยจารีตดังกล่าวต้องมีเหตุผลและความเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตภายใต้การขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตร เน้นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคมได้ ให้คนในชุมชนนำศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตและปรับเปลี่ยนแนวคิดของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน เพื่อขจัดอุปสรรคใหญ่ของการนำหลักเกษตรอินทรีย์มาปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมชุมชน โดยไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เผยแพร่ให้ทันสมัยเพื่อคนหนุ่มสาวได้สืบทอด การจัดงานตามประเพณีควรมีการประเมินผลการดำเนินงาน และส่งเสริมการจัดกิจกรรม ให้เห็นถึงความสำคัญของจารีตประเพณีท้องถิ่น แก่เยาวชนเพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญกับจารีตประเพณีของท้องถิ่นตน สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้เยาวชนรับรู้ จะสามารถสร้างความเข้าใจของคนในชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างช่วงวัย เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัยและจะนำไปสู่การขับเคลื่อนเมืองธรรมเกษตรต่อไป

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์) (2562) ที่ได้ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา ผลการวิจัยพบว่า

1) เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แนวทางพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานไว้ให้แก่เกษตรกรไทยนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมีหลักการบริหารจัดการพื้นที่ทำกิน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในสัดส่วน นาข้าว: พืชสวนพืชไร่: สระน้ำ: ที่อยู่อาศัย เป็น 30: 30: 30: 10 ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพา ตนเองได้แม้ในยามตลาดหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในภาวะวิกฤติ เป็นเกษตรเชิงอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีขั้นตอนการดำเนินการชัดเจนเป็นระบบ ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชน

2) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์ พระราชา ได้แก่ (1) หลักนาถรรณธรรม 10 ส่งเสริมด้านการพึ่งพาตนเอง (2) หลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมด้านรวมพลังของเกษตรกร (3) หลักสปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมด้านการพัฒนาก้าวหน้า

3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา สรุปได้ดังนี้ (1) มิติการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรมีความขยันอดทน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ห่วงไกลอบายมุข มีสติ พอเพียง รู้จักปล่อยวาง (2) มิติการรวมพลังของเกษตรกร แบ่งปันช่วยเหลือกัน ตรงไป ตรงมา เชื่อใจกันด้วยความอบอุ่นเอื้อเฟื้อ ไม่หลอกลวง สงเคราะห์ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วม วางตนพอดี (3) มิติการพัฒนาก้าวหน้า เกษตรกรหรือผู้เข้าร่วมโครงการฯ รู้ดี และมีความมั่นใจในสิ่งที่ ตนกำลังทำ มีเป้าหมายชัดเจน รู้จักการบริหารจัดการพื้นที่ทำกินให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักวิธีเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตร ใช้ชีวิตด้วยความพอดี รู้จักประมาณ มีจิตใจเยือกเย็น รู้จักรอคอย รู้จักความเป็นไปของชุมชนที่ตนอยู่ ว่า มีวัฒนธรรม ความเชื่ออย่างไร รู้จักให้เกียรติ เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น

7. องค์ความรู้ใหม่

แนวคิดที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ระบุในรูปแบบวงกลม โดบแบ่งโครงสร้างเป็น 5 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 คือ แนวคิดการปกครองตนเองด้วยความเสมอภาค ความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานประการหนึ่งที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย เป็นการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนนั้นต่างมีความเท่าเทียมกันและห้ามมิให้รัฐในฐานะที่เป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจปกครองเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นในทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ประชาชนทุกคนในสังคมย่อมได้รับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหากเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ

ประเด็นที่ 2 คือ แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการดำรงวิถีชีวิตเกษตรอินทรีย์ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป เกษตรกรถือเป็นตัวแปรสำคัญในการเป็นผู้ผลิตพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาด จึงต้องตระหนักเห็นความสำคัญของพืชผักที่ปลอดภัยและมีคุณภาพดี ทุกครอบครัวต้องปลูกพืชผักสวนครัวให้พอเพียงสำหรับบริโภค และแบ่งปันเพื่อนบ้าน ชุมชนต้องทำการเกษตรอินทรีย์ โดยรัฐส่งเสริมและประกันราคาซื้อในราคาสูงกว่าเกษตรกรมี รัฐเป็นกลไกหนุนส่งเสริมในการปกป้องคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและปกป้องการคุกคามจากระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรมต่อระบบการผลิตดั้งเดิมของชุมชน

ประเด็นที่ 3 คือ แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งสำคัญเป็นต้นทุนหรือวัตถุดิบที่มนุษย์นำมาใช้เพื่อความเจริญทาง เศรษฐกิจ ประเทศใดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศนั้น จะมีความร่ำรวยและมี ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ แต่เมื่อใดที่มนุษย์นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ไม่ถูกวิธีทำให้ ทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดหมดสิ้นไปจากโลกนี้ได้ ดังนั้น จึงควรที่จะเรียนรู้ถึงความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติ เรียนรู้ถึงประเภทของทรัพยากรธรรมชาติและเข้าใจถึงทรัพยากรธรรมชาติ เหล่านั้น เพื่อการวางแผนการจัดการที่มีคุณภาพ

ประเด็นที่ 4 คือ แนวคิดการปกครองตนเองด้วยการศึกษาที่เกื้อหนุน การศึกษา คือ หัวใจ ของการพัฒนาทั้งในระดับปัจเจกชนและชุมชน ดังนั้นการศึกษาจึงมีภารกิจที่จะต้องพัฒนา ความสามารถของคนทุกคนให้มีศักยภาพโดยไม่มีข้อกีดกัน รวมทั้งต้องทำให้บุคคลทุกคนตระหนักรู้ ศักยภาพของพลังสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งรวมการเข้ามารับผิดชอบในชีวิตของตนเองและไปให้ถึง เป้าหมายส่วนตัวที่วางเอาไว้

ประเด็นที่ 5 คือ แนวคิดการปกครองตนเองด้วยบุญฮีตคอง มนุษย์ต้องมีกฎเกณฑ์ที่ควบคุม ความประพฤติของมนุษย์ กฎเกณฑ์นี้คือ เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุข “กฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรม ศาสนา และจารีตประเพณี กฎหมายเป็นข้อบังคับของรัฐได้ กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นส่วนใหญ่ กำหนดความประพฤติภายนอกของมนุษย์ที่แสดงออกมาให้เห็น ผู้ฝ่าฝืนจะได้รับ ผลร้ายหรือถูกลงโทษ ส่วนศีลธรรมเป็นความรู้สึกที่เกิดจากจิตใจของมนุษย์แต่ละคน ศีลธรรมนั้นมิได้ มีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างไรเป็นเพียงแต่คิดในทางที่ไม่ชอบผิดศีลธรรมแล้ว ขึ้นอยู่ กับความรู้สึกนึกคิดของคน ๆ นั้นโดยเฉพาะ จารีต ประเพณีจารีตเป็นบรรทัดฐานที่กำหนดให้คนใน สังคมประพฤติปฏิบัติอย่างเข้มงวด

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรมีการให้ความสำคัญกับประชาชนในการมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการ พัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตร ตั้งแต่ขั้นการสำรวจความต้องการ การวางแผน การนำ แผนไปปฏิบัติจริง การติดตามและประเมินผล โดยมีภาคราชการเป็นฝ่ายสนับสนุนช่วยเหลือจนเกิด ความเข้มแข็งต่อไป

8.1.2 รัฐบาลต้องสนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยโอนงบประมาณ ให้กับท้องถิ่นหรือองค์การขับเคลื่อนจังหวัดอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตรโดยตรงต่อเนื่อง และให้ เพียงพอต่อการดำเนินงาน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการอย่างหลากหลาย กว้างขวางและต่อเนื่อง โดยใช้สื่อที่ทันสมัย

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการนำอุปสรรคปัญหา และข้อดีในการวิจัยไปเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผน พัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญสู่เมืองธรรมเกษตรต่อไป

8.3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบจากกรณีของการดำเนินโครงการลักษณะเดียวกันของจังหวัดหรือสถานที่อื่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการดำเนินโครงการให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการมุ่งวิเคราะห์ตัวแปร/ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ การเมือง

9. บรรณานุกรม

- จรูญ สุภาพ. (2519). **ระบบการเมืองเปรียบเทียบและหลักวิเคราะห์การเมืองแบบใหม่**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- จิรภัทร แก้วคู่. (2556). **ฮีตสิบสองคองสิบสี่ในคำสอนอีสาน**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาธรรม.
- ฉมาลีศมา จุลเพชร. (2565). **พัฒนาการของแนวคิดการปกครองตนเองของท้องถิ่น : โอกาสและความท้าทายภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. คณะรัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปนัดดา รักษาแก้ว. (2564). **การสร้างความเสมอภาคในสังคม: แนวคิดหลักการบนฐานคิดธรรมาภิบาล**. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน. 10(1). 334-342.
- ปริญานุษ พิบูลสรารุช. (2552). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) กับการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง.
- พระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (แสงพงษ์). (2562). **การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา**. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6(8). 3777-3781.
- พลรพี ทูมมาพันธ์, สรียา โชติธรรม และกัญญ์ฐิตา ศรีภา (2565). **เมืองแห่งการเรียนรู้: กรอบการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. วารสารวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์. 1(1). 59-84.
- อมรเทพ วรเจริญ, จักรวาล สุขไมตรี, และวิจิตรา ศรีสอน. (2565). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: แนวคิดและการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก**. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น. 8(4). 419-434.
- Jurairat Janthamrong. (2007). **Thai Social and Cultural**. Bangkok : Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University.